

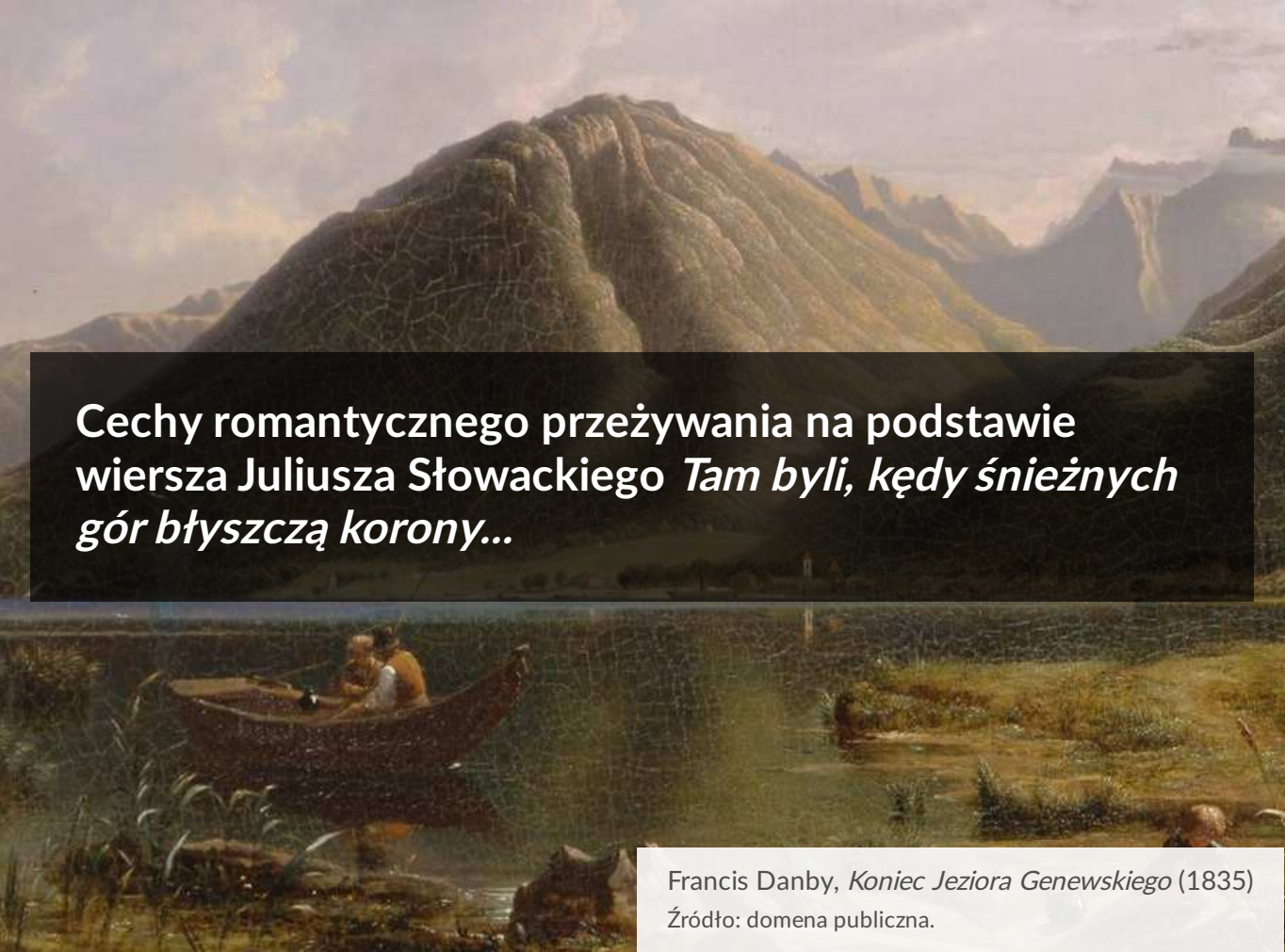

Cechy romantycznego przeżywania na podstawie wiersza Juliusza Słowackiego *Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony...*

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Mapa myśli](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Alina Kowalczykowa, *Pejzaż romantyczny*, Kraków 1982, s. 38–39.
- Źródło: Juliusz Słowacki, *Listy do matki*, [w:] *Dzieła*, t. 13, red. Julian Krzyżanowski, Wrocław 1952, s. 258.
- Źródło: Zbigniew Przychodniak, Jacek Brzozowski, *Wstęp*, [w:] Juliusz Słowacki, *Wiersze*, Wrocław 2013, s. 24.
- Źródło: Juliusz Słowacki, *Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony...*, [w:] tegoż, *Wiersze. Nowe wydanie krytyczne*, oprac. Jacek Brzozowski, Zbigniew Przychodniak, Poznań 2005, s. 93–94.
- Źródło: Wiesław Pusz, *Sztambuchowe arcydzieło Słowackiego*, „Studia Polonistyczne” 1997, nr 52, s. 25.

Cechy romantycznego przeżywania na podstawie wiersza Juliusza Słowackiego *Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony...*

Francis Danby, *Koniec Jeziora Genewskiego* (1835)

Źródło: domena publiczna.

„Bardzo kontent jestem, że odbyłem podróż po górach tego roku. Obrazy gór i lasów zostały w mojej pamięci – imaginacja moja jak salon pałacowy ustrojona jest nowymi malowidłami” – pisał Juliusz Słowacki w liście do matki z 28–30 września 1834 roku, kiedy przebywał w Szwajcarii. Świadectwem wycieczki w Alpy oraz poetyckiej wrażliwości Słowackiego jest zaś wiersz zapisany w sztambuchu Marii Wodzińskiej, w którym poeta podkreślił znaczenie więzi międzyludzkich w życiu człowieka oraz dojmujący smutek romantyka tęskniącego za ojczyzną.

Twoje cele

- Nazwiesz sposoby romantycznego przeżywania w wierszu Juliusza Słowackiego z okresu jego pobytu w Szwajcarii.
- Przeanalizujesz środki językowe służące wyrażaniu emocji.
- Wskażesz elementy konwencji sentymentalnej w wierszu *Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony...*
- Porównasz wiersz Juliusza Słowackiego z obrazami przedstawiającymi górskie pejzaże.

Przeczytaj

Szwajcaria

William Turner, *Widok na Jezioro Genewskie od strony Montreux* (ok. 1810)

Źródło: domena publiczna.

W grudniu 1832 roku Juliusz Słowacki (1809–1849) opuścił Paryż, główne miejsce pobytu [Wielkiej Emigracji](#), i wyjechał do Szwajcarii. Zamieszkał wówczas na przedmieściach Genewy nad Jeziorem Lemańskim, które wywarło na nim duże wrażenie.

W jednym z listów do matki, Salomei Bécu, wspomniał:

((Juliusz Słowacki

Listy do matki

Patrząc na jezioro, napisałem kilka lirycznych kawałków, które malują stan mojego umysłu przez te kilka miesięcy.

Źródło: Juliusz Słowacki, *Listy do matki*, [w:] *Dzieła*, t. 13, red. Julian Krzyżanowski, Wrocław 1952, s. 258.

To wtedy powstały takie wiersze, jak: *Przeklęstwo*, *Rozłączenie*, *Stokrótki*, *Chmury*, *Ostatnie wspomnienie Laury*, a także poemat *W Szwajcarii*. Wszystkie te utwory są świadectwem romantycznego przeżywania oraz poczucia osamotnienia, które coraz częściej towarzyszyło Słowackiemu.

Ważnym wydarzeniem w życiu poety była również dwutygodniowa wycieczka w Alpy. Słowacki odbył ją w towarzystwie zaprzyjaźnionej rodziny Wodzińskich, która w latach trzydziestych XIX wieku podróżowała po Włoszech, Szwajcarii i Niemczech. Dom Wodzińskich w Genewie był w tym czasie schronieniem i centrum spotkań wielu Polaków przebywających na emigracji. Na prośbę piętnastoletniej wówczas [Marii Wodzińskiej](#), Juliusz Słowacki wpisał do jej [sztambucha](#) wiersz [*Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony...*].

((Jacek Brzozowski, Zbigniew Przychodniak

Wstęp

Bardzo poważnie i nie bez ironii wobec adresatki potraktował Słowacki prośbę Wodzińskiej: dał jej mistrzowski wiersz, arcydzieło odległe od grzecznościowej poezji sztambuchowej.

Źródło: Zbigniew Przychodniak, Jacek Brzozowski, *Wstęp*, [w:] Juliusz Słowacki, *Wiersze*, Wrocław 2013, s. 24.

Pejzaż górski

Franz Schütz, *Szwajcarski krajobraz górski* (ok. 1751–1781)

Źródło: domena publiczna.

W trakcie dwutygodniowej wycieczki po Alpach Juliusz Słowacki miał możliwość kontemplacji natury, co ożywiło i wzbogaciło jego poetycką wyobraźnię. Towarzyszące mu przemyślenia wpłynęły na jego dalszą twórczość i spowodowały, że Słowacki zaczął wykorzystywać nowe środki artystycznego wyrazu. W epoce romantyzmu ważne były

bowiem relacje między człowiekiem a naturą. Zgodnie z romantyczną teorią **naturocentryzmu** przyroda przestała być jedynie tłem dla rozgrywających się wydarzeń. Zaczęto ją traktować jako osobny, obdarzony zdolnością odczuwania byt. Rozwinął się również **panteizm**, czyli doktryna **historiozoficzna**, zgodnie z którą wierzone, że natura, a nawet cały wszechświat jest uosobieniem Boga.

((Alina Kowalczykowa

Pejzaż romantyczny

Przyroda przemienia się w jakiś odrębny, groźny, tajemniczo uduchowiony byt; staje się osobliwym partnerem zafascynowanego nią człowieka, napełnia go lękiem i kusi nadzieją poznania. [...] Pojąć naturę mogą tylko ci, którzy zaufają intuicji, posiadają umiejętność głębokiej kontemplacji i – przede wszystkim – nawiążą z naturą kontakt bezpośredni, a więc w jakiś sposób przypominający komunikację mistyczną. To wyraz romantycznej postawy wobec natury, którą badacze określają jako «naturocentryczną». Natura została wyposażona w samoistną postać egzystencji, żyła własnym, tajemniczym życiem.

Źródło: Alina Kowalczykowa, *Pejzaż romantyczny*, Kraków 1982, s. 38–39.

Słownik

anafora

(gr. *anaphorá* – podniesienie) – celowe powtórzenie tego samego słowa lub zwrotu na początku następujących po sobie części danej wypowiedzi

inwersja

(łac. *inversio* – odwrócenie) – przestawnia; szyk polegający na celowym przestawieniu wyrazów, które pozostają w zależności składniowej

historiozofia

(gr. *historía* – badanie, informacja, opowiadanie + *sophía* – mądrość) – filozofia historii, filozofia dziejów dotycząca rozważań nad przebiegiem procesu dziejowego oraz sensem dziejów

naturocentryzm

(łac. *natura* – przyroda + *centrum* – środek) – pogląd rozwinięty w epoce romantyzmu; stawianie natury w centrum zainteresowania poetów i artystów, traktowanie przyrody jako potęgi, obdarzonego duszą, żywego i tajemniczego bytu

panteizm

(gr. *pán* – wszystko + *theós* – Bóg) – doktryna filozoficzna, zgodnie z którą Bóg jest tożsamy ze światem, istnieje wewnątrz niego, a nie ponad nim lub obok niego; popularna w epoce romantyzmu

paralelizm składniowy

(gr. *parallēlismós* – zestawienie, porównanie; *parállēlos* – równoległy) – składniowy środek stylistyczny polegający na podobieństwie składniowym kilku analogicznych segmentów utworu literackiego

psychizacja krajobrazu

(łac. *psyche* – dusza) zabieg artystyczny służący ukazaniu stanu duszy postaci; stany psychiczne zostają przeniesione na naturę

sztambuch

(niem. *das Stammbuch*, łac. *album amicorum*) – pamiętnik niedużych rozmiarów składający się z pojedynczych, związanych z sobą kartek przeznaczonych do wpisywania tekstów (wierszy, dedykacji) lub rysowania szkiców przez właściciela notatnika, znajomych, przyjaciół lub rodzinę; sztambuchy były szczególnie popularne w epoce romantyzmu

Mapa myśli

Polecenie 1

Przeanalizuj mapę myśli dotyczącą cech romantycznego przeżywania. Uzupełnij ją własnymi spostrzeżeniami na temat romantycznej wrażliwości na podstawie znanych ci wierszy Juliusza Słowackiego.

◦ CECHY ROMANTYCZNEGO [br]PRZEŻYWANIA

- melancholia związana z ruinami i cmentarzami
- fascynacja tajemniczością
- psychizacja krajobrazu
- kontemplacja przyrody
- bogactwo środków artystycznego wyrazu
- indywidualizacja uczuć
- wrażliwość na świat [br] pełen tajemniczych znaków
- dojmujący smutek
- tęsknota
- miłość
- nostalgia
- naturocentryzm
- więzi międzyludzkie
- panteizm
- intuicja
- wrażliwość
- mistyczna religijność
- przemijanie (eschatologia)

Polecenie 2

Na podstawie uzupełnionej mapy myśli zapisz wnioski w formie notatki.

Sprawdź się

((Juliusz Słowacki

Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony...

Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony,
Gdzie w cieniu, **Bożym strzeżone napisem**,
Stoją ciche **szalety**, wiązane **cyprysem**;
Gdzie smutnie biją w łąkach trzód zbłąkanych dzwony;
Gdzie się nad wodospady jasna tęcza pali,
Gdzie na zwalonych sosnach czarne kraczą wrony –
Tam byli razem – kiedyś – i tam się rozstali...

A po latach... wróconym ojczyźnie pielgrzymom
Bławatkami gwiaździste kłaniały się żyta.
Jechali – chat wieśniaczych błogosławiąc dymom.
Zajeżdżają przed ganek; matka – siostra wita
Synów, braci, przyjaciół. – Są wszyscy! są wszyscy!
Przy jednym siedzą stole, przy czarach nalanych.
A wczoraj tak dalecy – a dzisiaj tak bliscy
I nikogo nie braknie – oprócz zapomnianych.

Młoda Maria do tańcu każe stroić lutnie,
I usiadła – spoczywa. – Nagle do sąsiada
Rzekła: „Ach! kogoś braknie?” Tu podkówka utnie
W takt **mazurka**. „On umarł!” – sąsiad odpowiada.
– „Cichoż na jego grobie?” –

– „Słowików gromada
Śpiewa na srebrnej brzozie cmentarza tak smutnie,
Że brzoza płacze” –

Źródło: Juliusz Słowacki, *Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony...*, [w:] tegoż, *Wiersze. Nowe wydanie krytyczne*, oprac. Jacek Brzozowski, Zbigniew Przychodniak, Poznań 2005, s. 93–94.

Ćwiczenie 1

Wskaż, jaki rodzaj zdania złożonego występuje w wypowiedzeniu „*Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony*”.

☐ Zdanie współrzędne przeciwstawne.

☐ Zdanie współrzędne synonimiczne.

☐ Zdanie podrzędne okolicznikowe.

☐ Zdanie podrzędne dopełnieniowe.

☐ Zdanie podrzędne przydawkowe.

Obejrzyj grafikę szwajcarskiego malarza Heinricha Rietera (1751–1818) *Kaskada w Giessbach*. Wypisz podobieństwa między pejzażem utrwalonym przez Rietera a opisem umieszczonym w wierszu Juliusza Słowackiego.

Heinrich Rieter, *Kaskada w Giessbach* (1751–1818)

Źródło: domena publiczna.

Ćwiczenie 3

W pierwszej strofie wiersza Juliusza Słowackiego zaznacz na zielono wszystkie epitety.

☐ zielony

Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony,
Gdzie w cieniu wiszeń, Bożym strzeżone napisem,
Stoją ciche szalety, wiązane cyprysem;
Gdzie smutnie biją w łąkach trzód zbłąkanych dzwony;
Gdzie się nad wodospady jasna tęcza pali,
Gdzie na zwalonych sosnach czarne kraczą wrony –
Tam byli razem – kiedyś – i tam się rozstali...

Ćwiczenie 4

Policz w wierszu strofy, wersy i epitety. Jaka jest proporcja między tymi elementami wiersza? Zwróć uwagę na to, co określają epitety, i na tej podstawie sformułuj wniosek. Zapisz swoje spostrzeżenia.

Ćwiczenie 5

Przyporządkuj nazwy środków stylistycznych do odpowiednich cytatów z wiersza Juliusza Słowackiego *Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony...*

anafora

„Są wszyscy! są wszyscy!”

przerzutnia

„Zajeżdżają przed ganek; matka –
siostra wita Synów, braci, przyjaciół.”

paralelizm składniowy

„Bławatkami gwiazdziste kłaniały się
żyta.”

inwersja

„Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą
korony, [...] Tam byli razem – kiedyś –
i tam się rozstali...”

wykrzyknienie (eksklamacja)

„Gdzie smutnie biją w łąkach trzód
zbłąkanych dzwony; Gdzie się nad
wodospady jasna tęcza pali, Gdzie na
zwalonych sosnach czarne kraczą
wrony”

Ćwiczenie 6

Wyjaśnij znaczenie metafor pojawiających się w pierwszej strofie wiersza *Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony...*

metafora	znaczenie metafory
„Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony”	
„Gdzie się nad wodospady jasna tęcza pali”	

Ćwiczenie 7

Obejrzyj galerię rysunków malarza szwajcarskich krajobrazów – Charles’a Louisa Guigona (1807–1882), a następnie wyjaśnij, dlaczego Juliusz Słowacki w wierszu [*Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony...*] odwołuje się do konwencji sentymentalnej. W swojej odpowiedzi użyj sformułowania „topos arkadyjski”.

Charles Louis Guigon, *Dolina Rosenloui, Wetterhorn* (przed 1882)

Źródło: domena publiczna.

Ćwiczenie 8

Uzasadnij, że w trzech ostatnich strofach wiersza [*Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony...*] Juliusz Słowacki oddał dynamikę piętrzących się zdarzeń.

Wyjaśnij, czy zgadzasz się z opinią Wiesława Pusza, który pisał, że:

((Wiesław Pusz

Sztambuchowe arcydzieło Słowackiego,

Cisza i majestat gór mają wiele wspólnego z ciszą i dostojeństwem cmentarza.

Źródło: Wiesław Pusz, *Sztambuchowe arcydzieło Słowackiego*, „Studia Polonistyczne” 1997, nr 52, s. 25.

W swojej odpowiedzi uwzględnij znane ci cechy romantycznego przeżywania oraz ostatnią strofę wiersza dedykowanego Marii Wodzińskiej.

Praca domowa

Jaką rolę w życiu człowieka mogą odgrywać wspomnienia? Odpowiedz na pytanie na podstawie wiersza Juliusza Słowackiego [*Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony...*] oraz wbranych tekstów kultury.

Dla nauczyciela

Autor: Marta Kulikowska

Przedmiot: Język polski

Temat: Cechy romantycznego przeżywania na podstawie wiersza Juliusza Słowackiego
Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony...

Grupa docelowa:

Szkoła ponadpodstawowa, liceum ogólnokształcące, technikum, zakres podstawowy

Podstawa programowa:

Zakres podstawowy

Treści nauczania – wymagania szczegółowe

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

1. Czytanie utworów literackich. Uczeń:

2) rozpoznaje konwencje literackie i określa ich cechy w utworach (fantastyczną, symboliczną, mimetyczną, realistyczną, naturalistyczną, groteskową);

4) rozpoznaje w tekście literackim środki wyrazu artystycznego poznane w szkole podstawowej oraz środki znaczeniowe: oksymoron, peryfrazę, eufonię, hiperbolę; leksykalne, w tym frazeologizmy; składniowe: antytezę, paralelizm, wyliczenie, epiforę, elipsę; wersyfikacyjne, w tym przerzutnię; określa ich funkcje;

5) interpretuje treści alegoryczne i symboliczne utworu literackiego;

11) rozumie pojęcie motywu literackiego i toposu, rozpoznaje podstawowe motywy i toposy oraz dostrzega żywotność motywów biblijnych i antycznych w utworach literackich; określa ich rolę w tworzeniu znaczeń uniwersalnych;

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

6) odczytuje pozaliterackie teksty kultury, stosując kod właściwy w danej dziedzinie sztuki;

II. Kształcenie językowe.

1. Gramatyka języka polskiego. Uczeń:

2) rozumie różnicowanie składniowe zdań wielokrotnie złożonych, rozpoznaje ich funkcje w tekście i wykorzystuje je w budowie wypowiedzi o różnym charakterze;

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

1) zgadza się z cudzymi poglądami lub polemizuje z nimi, rzeczowo uzasadniając własne zdanie;
4) zgodnie z normami formułuje pytania, odpowiedzi, oceny, redaguje informacje, uzasadnienia, komentarze, głos w dyskusji;

10) w interpretacji przedstawia propozycję odczytania tekstu, formułuje argumenty na podstawie tekstu oraz znanych kontekstów, w tym własnego doświadczenia, przeprowadza logiczny wywód służący uprawnieniu formułowanych sądów;

IV. Samokształcenie.

11. korzysta z zasobów multimedialnych, np. z: bibliotek, słowników on-line, wydawnictw e-book, autorskich stron internetowych; dokonuje wyboru źródeł internetowych, uwzględniając kryterium poprawności rzeczowej oraz krytycznie ocenia ich zawartość;

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje w zakresie wielojęzyczności;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie;
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne (językiem ucznia):

- Nazwiesz sposoby romantycznego przeżywania w wierszu Juliusza Słowackiego z okresu jego pobytu w Szwajcarii.
- Przeanalizujesz środki językowe służące wyrażaniu emocji.
- Wskażesz elementy konwencji sentymentalnej w wierszu *Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony...*
- Porównasz wiersz Juliusza Słowackiego z obrazami przedstawiającymi górskie pejzaże.

Cele operacyjne. Uczeń:

- wykorzystuje wiedzę o języku w odczytaniu sensów zawartych w strukturze głębokiej tekstów literackich;
- przedstawia propozycję interpretacji utworu, wskazuje w tekście miejsca, które mogą stanowić argumenty na poparcie jego propozycji interpretacyjnej;
- wykorzystuje w interpretacji utworów literackich potrzebne konteksty;
- potrafi czytać, analizować i interpretować teksty literackie oraz innych teksty kultury, a także wskazuje ich wzajemną korespondencję.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm;
- konektywizm.

Metody i techniki nauczania:

- z użyciem e-podręcznika;
- ćwiczeń przedmiotowych;
- z użyciem komputera.

Formy pracy:

- praca indywidualna;
- praca w parach;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami, słuchawkami i dostępem do internetu;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda.

Przebieg lekcji

Przed lekcją:

1. Uczniowie zapoznają się z treściami w sekcji „Przeczytaj”.
2. **Recytacja.** Chętna lub wybrana osoba przygotowuje głośne czytanie utworu poetyckiego *Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony...*, z elementami aktorskiej interpretacji.

Faza wprowadzająca:

1. Wyświetlenie na tablicy tematu i celów zajęć oraz wspólne z uczniami ustalenie kryteriów sukcesu.
2. **Raport z przygotowań.** Nauczyciel, przy użyciu dostępnego w panelu użytkownika raportu, weryfikuje przygotowanie uczniów do lekcji: sprawdza, którzy uczestnicy zajęć zapoznali się z udostępnionym e-materiałem. Jeśli większość uczniów nie przeczytała tekstu, nauczyciel inicjuje rozmowę kierowaną wprowadzającą w temat.

Faza realizacyjna:

1. **Odczytanie tekstu literackiego z elementami interpretacji aktorskiej.** Wybrana przed lekcją osoba prezentuje recytację utworu: *Tam byli, kędy śnieżnych gór błyszczą korony...* Po uczniowskiej prezentacji pozostała część klasy przedstawia swoje wrażenia dotyczące utworu oraz prezentacji. Uczniowie zapisują swoje wrażenia w formie notatki.
2. **Kształcenie postrzegania historii literatury i dziejów kultury jako procesu.** Nauczyciel, nawiązując do zadania przed lekcją, zadaje uczniom pytania:
 - Jakie były okoliczności powstania utworu?
 - Jaki wpływ na powstanie utworu ma biografia autora?
 - Do jakiego nurtu literackiego należy utwór? Co o tym świadczy?
3. **Praca z multimediami.** Uczniowie zapoznają się z materiałem w sekcji „Mapa myśli”. Nauczyciel czyta polecenie: 1 i 2 i prosi uczniów, aby wykonali je w parach. Następnie wybrana osoba prezentuje propozycję odpowiedzi, a pozostali uczniowie

ustosunkowują się do niej. Nauczyciel w razie potrzeby uzupełnia ją, udziela też uczniom informacji zwrotnej.

4. **Utrwalanie wiedzy i umiejętności.** Uczniowie wykonują następujące ćwiczenia interaktywne z sekcji „Sprawdź się”: 1-6. Wyniki pracy omawiane są na forum i komentowane przez nauczyciela.
5. Kolejne ćwiczenie 7 i 8 uczniowie wykonują indywidualnie. Nauczyciel kontroluje wskazywane przez uczniów odpowiedzi. Następnie uczniowie w parach dyskutują porównując swoje odpowiedzi na forum klasy.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel może zadać dodatkowe pytanie podsumowujące: Czy współcześnie romantyczny sposób przeżywania można by uznać za przejaw złego gustu, czy przeciwnie, jest ono obecne także w tzw. sztuce wysokiej? Wskaż przykłady potwierdzające twoją tezę.
2. Nauczyciel ponownie odczytuje temat lekcji i inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Czego się uczniowie nauczyli? Na koniec prosi chętnego ucznia o podsumowanie i – jeśli to potrzebne – uzupełnia informacje.

Praca domowa:

1. W ramach zadania domowego uczniowie wykonują ćw. 9 z e-materiału.

Materiały pomocnicze:

- George Lakoff, Mark Johnson, *Metafory w naszym życiu*, Warszawa 2010.
- *Przygotowanie ucznia do odbioru różnych tekstów kultury*, pod red. Anny Janus-Sitarz, Kraków.
- Wirtualna wystaw dzieł Josepha Mallorda Williama Turnera w muzeum Tate Britain

Wskazówki metodyczne

- Uczniowie mogą przed lekcją zapoznać się z multimediami z sekcji „Mapa myśli”, aby aktywnie uczestniczyć w zajęciach i pogłębiać swoją wiedzę.